

Απαντήσεις Γνωστό

A1.Μετάφραση: Βλέπε σημειώσεις

B1.

Η συλλογιστική πορεία που ακολουθεί ο Αριστοτέλης εντάσσεται στον τρόπο με τον οποίο συνήθιζε να διατυπώνει τους συλλογισμούς του: αρχίζει με μια γενική πρόταση που αναφέρεται στα κοινά και γενικά θέματα και στη συνέχεια περνά στα ειδικά, στα επιμέρους ζητήματα και εξετάζει τις επιμέρους περιπτώσεις (παραγωγική συλλογιστική μέθοδος: από το όλον προς τα μέρη).

Στη συγκεκριμένη ενότητα ο Αριστοτέλης δίνει τον ορισμό της έννοιας «πόλη» αρχίζοντας από την υπερκείμενη έννοια του γένους, δηλαδή την έννοια «κοινωνία» («κοινωνίαν τινά οὔσαν»), και προχωρώντας στην ειδοποιό διαφορά της από τις άλλες κοινωνίες, που είναι ο «στόχος» της, το ανώτερο από όλα τα αγαθά.

Ο συλλογισμός του Αριστοτέλη μπορεί να διατυπωθεί ως εξής:

- κάθε πόλη είναι ένα είδος κοινωνίας,
- κάθε κοινωνία έχει συγκροτηθεί για να επιτευχθεί κάποιο αγαθό,
- άρα όλες οι κοινωνίες αποβλέπουν σε κάποιο αγαθό (και)
- αυτή που είναι ανώτερη από όλες τις κοινωνίες αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά.

Το τελευταίο συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει ο Αριστοτέλης προϋποθέτει, βεβαίως, τις εξής κρίσεις:

- κάθε κοινωνία επιδιώκει ένα αγαθό ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της,
- οι υποδεέστερες, ατελέστερες κοινωνίες επιδιώκουν υποδεέστερα αγαθά και οι ανώτερες ανώτερα αγαθά, άρα «ή πασῶν κυριωτάτη» θα επιδιώκει «το κυριώτατον πάντων».

Σημείωση Η εξήγηση του Αριστοτέλη για τη σύσταση της πόλης είναι τελεολογική, δηλαδή γι' αυτόν "το νόημα και ο χαρακτήρας κάθε πράγματος στον κόσμο πρέπει να αναζητηθεί στο σκοπό της ύπαρξής του" (= «κάθε κοινότητα έχει συγκροτηθεί για χάρη κάποιου αγαθού πράγματος - διότι οι πράξεις όλων των ανθρώπων στοχεύουν στην επίτευξη εκείνου που φαίνεται ότι είναι αγαθό).

B2.

Η μετάβαση από την πόλη στον πολίτη. Το πρώτο που πρέπει, κατά τον Αριστοτέλη, να απασχολήσει αυτόν που ασχολείται με το θέμα του τρόπου διακυβέρνησης μιας πόλης και με την ουσία και τα χαρακτηριστικά του κάθε πολιτεύματος, είναι η απάντηση στο ερώτημα «τι είναι πόλις».

Αφού αναφέρει τους τρεις λόγους για τους οποίους πρέπει να απαντήσει σ' αυτό το ερώτημα, περνά με μια αναλυτική συλλογιστική πορεία στο δεύτερο ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί: «τι είναι ο πολίτης». Τη μετάβαση αυτή τη δικαιολογεί με το επιχείρημα ότι η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, είναι

δηλαδή ένα «όλον» αποτελούμενο από πολλά «μέρη». Με άλλα λόγια η «πόλη» είναι ένα «όλον», μέρος του οποίου είναι ο πολίτης.

Επομένως, οποιαδήποτε έρευνα για την έννοια της «πόλης» προϋποθέτει την έρευνα της έννοιας «πολίτης» («δήλον ὅτι πρότερον ὁ πολίτης ζητητέος») και την αναζήτηση των χαρακτηριστικών του («ὥστε τίνα χρή καλεῖν πολίτην καί τίς ὁ πολίτης ἐστὶ σκεπτέον»), πολύ περισσότερο μάλιστα που ο ρόλος του για την πολιτική τάξη είναι καθοριστικός.

B3.

“Ἡ πόλη, επομένως, είναι κάτι που ήρθε στην ύπαρξη εκ φύσεως, όπως ακριβώς και οι πρώτες κοινωνικές οντότητες, αφού αυτή είναι το τέλος εκείνων”. Ο Αριστοτέλης έρχεται να υποστηρίξει τη βασική του θέση, η οποία είναι ότι η πόλη αποτελεί έναν οργανισμό που έχει δημιουργηθεί εκ φύσεως και δεν αποτελεί ένα συμβατικό οργανισμό των ανθρώπων. Η πρώτη του συλλογιστική πορεία, που οδηγεί στο συμπέρασμα αυτό, είναι η ακόλουθη:

α. Οι πρώτες κοινωνικές οντότητες (οἶκος, κώμη) είναι φύσει, αφού δημιουργήθηκαν από τη φυσική τάση και ανάγκη του ανθρώπου (σύζευξη ἄρρενος και θήλεος).

β. Η πόλη είναι αποτέλεσμα, ολοκλήρωση (τέλος) αυτών των πρώτων κοινωνιών.

γ. Άρα, η πόλη, αφού είναι αποτέλεσμα ένωσης κοινωνικών οντοτήτων που υπάρχουν φύσει, είναι και αυτή φύσει.

Αξίζει να προσέξουμε ότι ο συλλογισμός του Αριστοτέλη έχει διατυπωθεί με ανεστραμμένη τη σειρά των προκείμενων προτάσεων και του συμπεράσματος. Πρώτα διατυπώνεται το συμπέρασμα (η πόλη είναι κάτι που ήρθε στην ύπαρξη εκ φύσεως) και μετά δίνονται οι προκείμενες προτάσεις, που αιτιολογούν το συμπέρασμα. Ίσως, ο Αριστοτέλης επιλέγει τη διατύπωση αυτή, για να κεντρίσει το ενδιαφέρον των ακροατών τον εκφράζοντας πρώτα την άποψη του και έτσι προκαλώντας τους να παρακολουθήσουν πώς θα την τεκμηριώσει.

“κι αφού αυτό που λέμε φύση ενός πράγματος δεν είναι παρά η μορφή που αυτό έχει κατά τη στιγμή της τελείωσης, της ολοκλήρωσης του: αυτό δεν λέμε, πράγματι, πως είναι τελικά η φύση του κάθε πράγματος, π.χ. του ανθρώπου, του αλόγου ή του σπιτιού, η μορφή δηλαδή που το κάθε πράγμα έχει όταν ολοκληρωθεί η εξελικτική του πορεία;” Ο Αριστοτέλης διατυπώνει ένα δεύτερο συλλογισμό, στην προσπάθεια του να αποδείξει ότι η πόλη αποτελεί μία φύσει κοινωνική οντότητα. Στο συλλογισμό αυτό, ο Αριστοτέλης αξιοποιεί τη γλώσσα και τη σημασιολογία εννοιών, για να οδηγήσει το συλλογισμό του στα συμπεράσματα που θέλει. Δηλαδή, αναφέρει ότι με τη λέξη «φύσει» εννοούμενη μορφή που αποκτά κάθε αντικείμενο κατά τη στιγμή που έχει ολοκληρωθεί ο σχηματισμός του. Ο Αριστοτέλης υποστήριζε ότι κάθε ον ακολουθεί μια εξελικτική πορεία μέχρι να αποκτήσει την τελική του μορφή. Αρχικά, έχει απλώς μέσα του τη δυνατότητα να φτάσει σε μια μορφή, είναι δηλαδή «ἐν δυνάμει» η μορφή που θα πάρει. Τελικά, φτάνει στην κατάσταση του «ἐν ἐνεργείᾳ» ὄντος, όταν ολοκληρώνεται η εξελικτική του πορεία. Αυτήν την πορεία προς την ολοκλήρωση και την απόκτηση της τελικής μορφής του ὄντος, ο Αριστοτέλης την ονομάζει εντελέχεια. Όταν, λοιπόν, ολοκληρώνεται αυτή η πορεία, τότε μιλάμε για τη φύση του πράγματος. Για να γίνει κατανοητό αυτό, δίνουμε το εξής παράδειγμα: όταν έχουμε μια ποσότητα ξύλου, μιλάμε απλώς για την ύλη του ξύλου. Αν κάποιος τεχνίτης το επεξεργαστεί και κατασκευάσει με αυτό ένα τραπέζι, τότε λέμε ότι το ξύλο πλέον έχει τη φύση του τραπεζιού, αφού αυτή τη μορφή απέκτησε κατά τη

στιγμή της ολοκλήρωσης του, της τελείωσης του. Αφού, λοιπόν, ο Αριστοτέλης διατύπωσε την άποψη ότι «φύση» ονομάζουμε τη μορφή που αποκτά ένα αντικείμενο τη στιγμή της ολοκλήρωσης της εξελικτικής του πορείας, δίνει το συλλογισμό, με τον οποίο υποστηρίζει ότι η πόλη είναι φύσει:

α. Φύση είναι η μορφή που έχει ένα πράγμα κατά τη στιγμή της τελείωσης του.

β. Η πόλη είναι η τελείωση των πρώτων κοινωνικών οντοτήτων, είναι δηλαδή μια τελική μορφή.

γ. Άρα, η πόλη είναι φύση, δηλαδή φύσει.

Με το συλλογισμό αυτό, ο Αριστοτέλης αποδεικνύει για δεύτερη φορά ότι η πόλη είναι ένας μηχανισμός που υπάρχει εκ φύσεως και δεν αποτελεί ανθρώπινη συμβατική δημιουργία.

“Όλα αυτά κάνουν φανερό ότι η πόλη ανήκει στην κατηγορία των πραγμάτων που υπάρχουν εκ φύσεως.” Η πρόταση αυτή αποτελεί το συμπέρασμα του Αριστοτέλη, το οποίο έχει ήδη διατυπωθεί με τους δύο προηγούμενους συλλογισμούς, σύμφωνα με τους οποίους η πόλη είναι μία εκ φύσεως κοινωνική οντότητα. Η συλλογιστική πορεία του Αριστοτέλη, στο σημείο αυτό, έχει ως εξής:

α. Κάθε πράγμα υπηρετεί εκ φύσεως έναν τελικό σκοπό, ο οποίος είναι κάτι το άριστο.

β. Η πόλη έχει ως τελικό σκοπό την αυτάρκεια, η οποία είναι κάτι το άριστο,

γ. Άρα, η πόλη ανήκει σε αυτά που υπάρχουν εκ φύσεως.

Στο συλλογισμό αυτό πρέπει να προσέξουμε τη φράση «όλα αυτά κάνουν φανερό», με την οποία εισάγεται το συμπέρασμα, φράση που αποδεικνύει τη διάθεση του φιλοσόφου να προσδώσει αντικειμενικό κύρος και το χαρακτήρα της αναμφισβήτητης αλήθειας σε όσα λέει.

B4. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 179: «Η αρχαία ελληνική λέξη.....πόλιν»

B5. Ενόραση: ὄρωμεν, σύσταση: συνεστηκυῖαν, κατάσχεση: περιέχουσα, σύγκλητος: καλουμένη, κειμήλιο: συγκεκριμένον, σκόπιμος: σκεπτόν, άρχοντας: άρχῆς, άφαντος: φανερόν, ρητό: λέγομεν, άφιξη: ίκανόν.

Απαντήσεις Άγνωστο

Γ1. Τότε λοιπόν υποβάλλεται καταγγελία από κάποιους μετοίκους και υπηρέτες, όχι σχετικά με το σπάσιμο των Ερμών, αλλά για κάποιους ακρωτηριασμούς αγαλμάτων που είχαν συμβεί πρωύτερα από μερικούς μεθυσμένους νέους χάριν αστεϊσμού και πως παριστάνονταν ταυτόχρονα σε σπίτια τα Ελευσίνια μυστήρια για υβριστικούς λόγους· γι' αυτά κατηγορούσαν ανάμεσα σ' άλλους και τον Αλκιβιάδη. Κι αυτά λογαριάζοντας εκείνοι που ήταν περισσότερο αγανακτισμένοι με τον Αλκιβιάδη, επειδή τους στεκόταν εμπόδιο, ώστε να μην έχουνε σίγουρη την ηγεσία της δημοκρατικής μερίδας, και νομίζοντας πως αν τον έδιωχναν αυτόν θα ήταν πρώτοι στην πολιτεία, τα μεγαλοποιούσαν και φώναζαν ότι για την κατάλυση της δημοκρατίας είχαν γίνει τόσο η παρωδία των μυστηρίων όσο και ο ακρωτηριασμός των Ερμών και ότι καμιά απ' αυτές τις ιεροσυλίες δεν είχε διαπραχθεί χωρίς τη συμμετοχή του, αναφέροντας ως τελική απόδειξη όλες τις υπόλοιπες αντιδημοκρατικές παρανομίες στις καθημερινές του ασχολίες.

Γ2.

τινά
ὑβριν
οὔσι(ν)
μάλα
ἐπαιτιῶ
ὑποληφθεῖσι(ν)
ἐξελάσειεν / ἐξελῶεν
βοᾶν
ἔσται
πεπράχθω

Γ3α.

περί τῶν Ἑρμῶν: εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο μηνύεται
ὑπό τῶν νεωτέρων: εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στο γεγεννημένοι.
τά μυστήρια: Υποκείμενο στο ποιεῖται (Αττική σύνταξη)
τόν Ἀλκιβιάδην: Αντικείμενο στο ἐπητιῶντο
δήμου: γενική αντικειμενική στο καταλύσει
αὐτοῦ: γενική υποκειμενική στο παρανομίαν

Γ3β.

Υπόθεση: εἰ αὐτόν ἐξελάσειαν
Απόδοση: πρῶτοι ἄν εἶναι

Η απόδοση βρίσκεται σε δυνητικό απαρέμφατο. Ἄρα πρόκειται για εξαρτημένο υποθετικό λόγο στα πλαίσια πλαγίου λόγου με εξάρτηση από την μετοχή νομίσαντες που με τη σειρά της εξαρτάται από το ρήμα ιστορικού χρόνου ἐμεγάλυνον. Στον ευθύ λόγο η απόδοση θα ήταν δυνητική ευκτική: «πρῶτοι ἄν εἴημεν», ἄρα στην υπόθεση θα είχαμε εἶ + απλή ευκτική: «εἰ ἐξελάσαιμεν», σχηματίζοντας υποθετικό λόγο της απλής σκέψης του ομιλητή.